

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ezechielis Spanhemii Dissertationes De Praestantia Et Usu Numismatum Antiquorum

Spanheim, Ezechiel

Amstelodami, 1671

II. In Morali & Civili scientia Symbola Virtutum in Nummis. Augustarum & Principum Officia & Artes ex iisdem Nummorum symbolis & Inscriptionibus deductae & illustratae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12878

& in Romana etiam, integris voluminibus tradere, præclaris omnium ætatum & gentium viris, visum est haud inconsultum. Quod ubi Fabius, luculentis certe Cæsaris aut Tullii exemplis iussit adfertum, addit præterea; *Aut ideo minus Messala nitidus, quia quosdam Lib. 1. c. 7.*
totos libellos non de verbis modo singulis, sed etiam de LIT-
TERIS dedit. Non obstant hæc disciplina per illas euntibus,
sed circa illas hærentibus.

NEC vero ad ornandam MORALEM aut CIVI-
 LEM DOCTRINAM, parum etiam conferunt hi re-
 conditi prisca memoriae juxta ac elegantiae Thesauri.
 Ridebunt hic forte homines, nisi indignentur luben-
 tius, qui veterem illam Sapientiae, cum studiis erudi-
 tae antiquitatis communionem ignorant. At ridebis
 ipse vicissim, præstantissime OCTAVI, convicti toties
 ac depulsi erroris dementiam; qui aliter erga optimas
 artes adfectus, illis ducibus interiores disciplinarum
 aditus penetrari, haud difficulter largieris. Nosti e-
 quidem, præclaris olim morum Magistris ac Censori-
 bus, varia placuisse subsidia, quibus singulis hominum
 ordinibus officii sui leges inspiciendas traderent. Hinc
 fabulis non solum, præceptis, legibus, sed Symbolis et-
 tiam quibusdam, nobilissimam vitae artem non semel
 leguntur complexi. Adeo quidem, ut hæc postrema,
 tanquam ad imbuendos saluberrimis monitis animos
 intuentium magis opportuna, in gravissimarum rerum
 tractatione, frequentius etiam usurpassè videantur.
 Morem illum utique non Ægyptiis solum, sed Græcis
 aliisque familiarem, ut alios mittam, docet eximius
 apud Iamblichum locus. Quid autem sunt obsecro, Lib. de vit.
 pleraque illa melioris notæ Numismata Veterum, nisi Pyth. c. 23.
 totidem Symbola, vel documenta potius, ad omnem

vitæ usum feliciter comparata? Et Romanorum quidem laus hæc fateor præcipua, qui primas etiam in hoc veteris memoriæ studio ac delectu, vulgo apud antiquarios tenent. Quum enim in Græcorum, aut Barbarorum Nummis, frequentius situs, originis, religionis quandoque occurrant argumenta, Romani optimo & arcano quodam consilio, non diurnos solum actus Principum, sed ipsam agendorum normam, promiscuis & quotidianis Nummorum usibus, testatam consignatamque volvere. Hoc enim abunde tot præstantissimarum Virtutum effigies passim in iis traditæ ostendunt; quæ nihil aliud, quam pictura quædam loquens, (ut Poësin vocavit nonnemo) veram optimi Status & Vitæ laudabiliter actæ imaginem continuo ante oculos ponit. Unde illas ipsas regnandi artes, una cum sacris Cæsarium vultibus, in iis passim haud temere expressas intuemur; ut individuum quandam illarum cum suprema potestate societatem, iidem religiose fovendam sibi & retinendam scirent. Qua in re non minus apposite, illæ Virtutes, quæ maxime Principes decent, & quibus publica salus potissimum incumbit, frequentius etiam traditæ; ita ut qui JUSTITIAM, ÆQUITATEM, CLEMENTIAM, CONSTANTIAM, FIDEM, INDULGENTIAM, LIBERALITATEM, MUNIFICENTIAM, PROVIDENTIAM, & bellicæ Virtutis argumenta crebro in Nummis Cæsarium legit; speculum quoddam in iis Principum, & gravissimi muneris requisita, eadem opera agnoscere sese fateatur. Sed de his paullo infra. Ubi vero Augustarum Nummos consulet, solemnes Matronarum Virtutes ac præcipua decora; FECUNDITATEM, PUDICITIAM, PIETATEM, CONCORDIAM, earundem oculis opportune quoque subjecisse veteres intelliget. Ut qui in frequentes
id ge-

id genus inscriptiones ac effigies incidit, obvias in Nummis Augustarum, eadem opera videat, quid sæcula haud alias nimis verecunda, & vulgo fœdis adulationibus fordida, laudandum tamen unice aut expendendum crediderint in sequiori sexu, cujuscunque tandem sit fastigii, immo quid præ cæteris deceat regales nurus. Id nempe quod inter Metelli prospera enumerat gravis Auctor, *Uxorem PUDICITIA AC FECUNDITATE conspicuam conciliavit*; aut quo Agrippinæ Germanici conjugis elogium complexus est Annalium scriptor; *insigni FECUNDITATE, præclara PUDICITIA*; & ubi eandem alibi cum altera Tiberii nuru contendit, & *conjux Germanici Agrippina FECUNDITATE ac Fama* (pudicitia nempe) *Liviam uxorem Drusi præcellerat*. Ut non mirum sit *FECUNDITATIS* templum in Augustæ Poppææ gratiam olim in urbe erectum, aut quod sua *PUDICITIÆ* sacra & sacerdotes occurrant in prisca aliquot Auctorum Lapidumve monumentis. Equidem illud insolitum forte sæculi nostri moribus vides hic mecum, mi OCTAVI, inter præcipuos nempe & solemnes Augustarum, hoc est primi inter mortales fastigii Titulos, non Formam, non Ingenium, non Munificentiam, dotes certe haud contemnendas; non alia fortunæ aut animi bona; sed unam ferme *PUDICITIAM*, aut in Conjugem liberosve *PIETATEM*, vel *FIDEM*, crebro adeo celebrari. En rudium scilicet temporum, & minime urbanorum hominum simplicitatem! Quid non alia erant, primoribus non urbis tantum sed orbis feminis, majora aut antiquiora decora, queis earum fama apud præfentes aut apud posteros memoria nominis commendaretur? An sola hæc illarum monumenta, digna quod ille ait in alia causâ, *quæ sculpta saxis aut arc præisco manerent?*

Val. Max.
lib. VII.
cap. 2.

Plures per-
ficere lan-
ctitatem
Dominæ
tueri. Ta-
cit. Annal.
xiv.

nerent? Ita ne hodie vulgari hac laude, adulatio publi-
ca erga rerum an hominum dominas, egregie tum per-
functa suo munere videretur? Adeo quidem ut nec in-
tacita *sanctitatis* illius conscientia (sic enim vocabant
eam Matronarum hujus ordinis virtutem illo ævo) ac-
quiescendum sibi crederent, ni publicis illa quoque ta-
bulis, ad aliarum vel exemplum vel infamiam tradere-
tur. Ut mihi quidem jam haud ita mirum videatur,
cur non alia magis quam PUDICITIÆ laude, eminentis-
simam sui ævi, Augustorum certe Matrem & Conju-
gem extollat non semel ipse impudiciæ præco & ma-
gister, aut de eadem alibi innuat,

Esse pudicarum te Vestam, Livia, Matrum.

Cur denique Valerius Maximus Pudicitiam compel-
lans ut individuum ejusdem Liviæ comitem; *Tu Palatii
augustos Penates, sacratissimum JULIÆ genialem torum
assidua statione celebras.* Illud certe videas ea Testium
ac Nummorum fide, constare illos abunde voluisse sci-
licet non Plebeix solum, ne dum etiam Patritix, qui-
bus erectæ olim Aræ ac facella, sed AUGUSTÆ quo-
que PUDICITIÆ sacra jam & certamen adesse. Non
utique aliam esse legem in folio, aliam privato in toro,
sicuti existimabat Regia illa Conjux, sed *inimica FI-
DEI, & hostis PUDICITIÆ*, haud minus ac ignobi-
lis illa pistoris uxor apud Apuleium. Qui vero huic
memoriæ Regnantium fortunam aut munia lubenter
adeo commendabant, iidem quoque talibus auspiciis
Sæculo & Reipublicæ SECURITATEM, GLO-
RIAM, LIBERTATEM, TRANQUILLITA-
TEM, GAUDIUM, ROMAM RENASCENTEM,
FELICIA TEMPORA, Imperio denique ÆTER-
NITATEM faustis ominibus & repetitis votis augu-
rabantur. Non diffiteor equidem, destituisse non se-
mel

mel hæc auguria, exitialem haud unius Neronis indolem, aut infaustam plurium Faustinarum libidinem. Hinc non continuo tamen arguendus amplissimus Ordo, penes quem amissa etiam Republica, signandi æris facultas mansit; qui spes suas & vota monumentis id genus consignabat, immo, qui his veluti tabulis, quum aliter per illorum temporum immanitatem non liceret, Principes & eorum Conjuges officii sui, sub commendationis specie, frequenter admonere non dubitabat. Nec ea de re finit me dubitare, illustris apud Dionem locus, qui in vita Caligulæ refert eum habitam Lib. LIX. ad Senatum Oratione, in qua Tiberii vitia perstrin-gebat, & de se multa pollicebatur, Patres veritos ne mutaretur, Senatusconsulto jussisse eam quotannis recitari. Neque cum Nerone aliter se gesserunt Patres, qui ubi in sua acta jurare Collegam prohibuisset, referente Tacito, acceptum id *magnis patrum laudibus, ut* Annal. lib. *juvenilis animus levium quoque rerum gloria sublatus, majores continuaret.* Unde rursus plane hic apposite Plinius, in præclaro Panegyrico; *Sed parendum est Senatusconsulto, quo ex utilitate publica placuit, ut Consulibus voce sub titulo gratiarum agendarum, boni Principes que facerent, recognoscerent, mali que facere deberent.* Agnoscis opinor idonea trium Consulium fide, præclaram totius Ordinis mentem & arcanam quandam hujus instituti rationem. Spes nempe ei erat nonnulla posse vi blandæ hujus artis illam Caligularum, quam Suetonius hic vocat, *ἀδραστεϊαν* expugnari; & fore aliquando, ut vel verecundia immeritæ laudis, vel desiderio pulcherrimi præmii, vel reverentia posterorum tangerentur. Recusasse certe Tiberium accepimus, delatum sibi Patrum judicio PATRIS PATRIÆ cognomen, quod nec in Nummis ejus apparet; gnarus nempe quam ma-
 N le ar-

le arduas tituli illius partes quandoque esset impleturus; immo ne tot sparricidiorum reum aliquando se ipsum hac appellatione proderet. Opportune certe, ne audiret Senatus ob eandem illius Cæsaris monetæ impressam,

crudelis, tu quoque falsis

Ludis imaginibus?

Fag. 742.

Nec alia mens Antonino Caracallæ, non dissimilis sævitix Principi, quem refert Dio in Excerptis Constantinianis, DEUM aut HERCULEM ea de causâ dici noluisse, quod nihil appellatione illa dignum agere in animum induxerat. Accedit, quod frequentius hæc publici gaudii argumenta, in optimorum Principum imaginibus occurrant; quæ in iis tanquam superstium præmia, & sequentium simul incitamenta proponuntur. Ut nempe, *eorum virtutes posteris non solum legent, sed etiam imitentur*; quod ipsum de nobilissimorum olim civium titulis ac imaginibus aiebat vir prisce moris Torquatus. Immo non defuere nonnunquam deterioribus Dominis, sua vel belli vel pacis decora, digna etiam quandoque, quæ hac publica civium gratulatione commendarentur.

Valer. Max.
lib. v. c. 3.

Quod vero hic præcipuum, vel hinc petere iisdem licuit, quibus *inconsulta erat* cum Nerone *perpetue fame & ÆTERNITATIS cupido*, quibus artibus demum ad eam sibi eniti liceret. Vidissent utique vel in Nummis illis, quos tractabant assidue, regia virtutum via id gloriæ fastigium demum attingi: solas quippe vel veteri Romanorum lege, in iis consecrari meruisse; non autem Libidinem, Impudentiam, Contumeliam, quibus publici cultus monumenta erexisse Athenienses (præter Clementem in Protreptico) refert simul & arguit Tullius. Adeo ut nec Dicæarchi illius rationem sibi

Lib. 1. 1. de
Legib.

sibi

fibi habendam intelligerent, quem tradit Polybius duas Lib. XVI. excitasse aras in portu, unam IMPIETATIS, alteram SYMBO- INIQUITATIS, iisque ut Deabus rem divinam fe- LA ET INSCRIP- cisse. Immo docuissent ipsos iidem, quos tam cupide TIONES. sectabantur, Magistri, certa PROVIDENTIÆ DEO- In Num- RUM destinatione, vocatum Principem, in quem fe- mis CÆ- licia Orbis ac Imperiorum fata transferantur; unde SARUM. bene ac sapienter de optimo Cæsare dixerit facundis- simus Consul, *jam te PROVIDENTIA DEORUM primum in locum provexerat.* Non casu proinde volvi res mortalium; non semotam à rebus nostris curam divini numinis: eamque non unius tamen gentis, aut sectæ, sed tot *sapientissimorum* alias hominum (Epicuri scilicet de grege) sententiam, qui nullo Rectore moveri hunc orbem credidere, hoc publico & frequenti judicio principis gentium populi, & quidem auro, argento, æri totiens inciso, manifeste satis luculenterque damnari:

*Quo pateat Mundum divino numine verti,
Atque ipsum esse Deum, nec forte coisse Magistra.*

Atque ita non posse amplius illam supremi Numinis Providentiam in res humanas impugnari, aut alias in controversia vel dubitatione hominum versari, citra manifestam publicæ majestatis offensionem, & impium non in Deos magis quam in Patriam conatum. Si vero Si regitur Mundus PROVIDENTIA regitur, (quod certe Glo- Providentia Mun- bi illi, & Clavi, & Inscriptiones Nummorum clarissime dus, admi- jam contestantur, & nefas amplius dubitare) ergo ad- nistranda nistranda certe bonis ministrandam OPTIMO PRINCIPI Rempublicam, viris erit Respubli- sicut etiam præclare colligebat decus olim Romanæ to- ca. Quintil. gæ. Neque alias supremum rerum humanarum arbi- l. XI. c. 2. trarium ab unius CÆSARIS nutu pendere, quamvis rerum & gentium dominus, & princeps ac parens ge-

neris humani vulgo audiat; immo licet hic aperte ver-
setur ante oculos,

Ponendusque sua totus sub imagine mundus.

In Num-
mo Severi
apud Tri-
stanum.

Esse quippe alium JOVEM IMPERATOREM, cu-
jus sint auspicia suis majora, quibus ipse reverentiam
& obsequium debeat, & cui idcirco, nec alii, teneatur
legibus majestatis ac repetundarum. Esse vigilem gen-
tis humanæ CUSTODEM, STATOREM, & CON-
SERVATOREM Deum, immo singulari privilegio
CONSERVATOREM AC TUTATOREM AUGU-
STI; cui sua nempe & publica salus secure ac feliciter
incumbit. DEOS itaque hominum, & quidem bono-
rum juxta Symmachum, non vero homines Deorum
esse CUSTODES; ac vel hinc revinci eorum vesaniam,
quos exagitat alicubi sanctissimus Martyr; *non vident*
nefas esse, cogitare vel dicere homines esse Deorum CUSTO-
DES. Neque eo tamen secius flagitari ipsius AUGUSTI
PROVIDENTIAM, qua vere sacra vice, non Urbem,
aut Italiam, sed terras ac maria gubernat,

Lib. VIII.
Ep. 6.

Justin. A-
polog. II.

Qua regit AUGUSTIS parentem legibus ORBEM.
Cujus intuitu proinde non otiosus moderetur habe-
nas imperiorum, sed continuo ad Clavum sedeat, tan-
quam ORBIS RECTOR. Neque enim alia certior
Principis effigies, quam periti Gubernatoris, juxta elo-
quentissimum Philosophorum, & proinde ad cujus
imaginem in eodem formando continuo & lubenter
se se recurrere profitetur. Doceat proinde ut verus gu-
bernator (quæ non mea, sed alterius longe disertissimi
viri verba sunt) littorâ ac portus; quæ tempestatum
signa; quid adversis ratis poscat:
denique

Plato in
Politico.

*Quis regere immensi summam, quis habere profundi
Endo manus validas potis est moderanter habenas.*

Subli-

Sublime enim juxta & arduum esse illud regendi onus; vere Augustum Clavum quem adfixus & hærens nusquam omittat providus RECTOR, non cælo sereno nimium confusus; non turbido perculsus timidius; non fessos oculos, aut labantem dextram labori subducens; non alium patiens inire sua munera, qui incautum projiciat in undas

Præcipitem, ac socios nequidquam sæpe vocantem.

Caveri posse infelicem casum, si non Clavo illi ut gravis nimium, aut aliud agens superincumbat; si premere & laxare habenas sponte potius quam jussus norit; si non credat temere fallacibus auris; si præterita, instantia, futura expendat provida mentis & luminum acie, non vero dimittat pari oblivione cum Vitellio, atque ideo haud dissimili cum illo exitu. Maxime vero si fixos oculos sub astra teneat, inde auguretur felicem cursum, æquatas auras, quietos fluctus, fida æquora, & BONÆ SPEI optatos tandem portus. Sic optimum certe AUGUREM decere; sic Clavum illum, aut Globum in RECTORIS dextra conspicuum & venerabilem gentibus, SECURITATEM quandam PERPETUAM, non ORBIS solum, aut REIPUBLICÆ, aut TEMPORUM, sed ipsius AUGUSTI continuo portendere, cujus SPONSOREM etiam ipsum habeat JOVEM. Sic Triremem illam velis ac remis gnaviter impulsam, aut BONO EVENTU facilem illi TRAJE-CTUM polliceri, aut post longam jactationem & gravissimas nonnunquam tempestates,

Summa etiam cum vis violenti per mare venti

ENDOPERATOREM *Classis super æquora verrit,* merfatam, sed non demersam profundo, DIVINA OPE, FELICITER emergere. Immo sic demum probari haud vanam SAPIENTIAM PROVIDENTIS-

TRAJE-
CTUS &
FELICI-
TAS in
Nummis
per Trire-
mem.

In Nummo
Constanti-
ni Junioris.

SIMI PRINCIPIS, à qua sola pendet tot vectorum
vita & populorum falus; non vero fallacem illam, quam
in Cæsare vix remigis, haud unquam munere RECTO-
RIS defuncto laudabat impuri oris successor; *ubi ad
SAPIENTIAM PROVIDENTIAMQUE flexit,
nemo risum tenere.* Neque tamen minus debere ludi-
brium, qui non solum gubernaculum cum CLAUDIO
improvide omittunt; sed pro Clavo, aut clavam luben-
tius aut Thyrsum, aut Citharam, aut Rudem, aut
Quadrigarum non Triumphalium, sed Circensium
habenas, majorine flagitio an infamia cum CAYO,
NERONE, COMMODO adsumunt; & ad posteriorum
memoriam adpingi suis imaginibus haud dedignantur.
Quasi nempe aut conficiendis solum monstris vacare
deberent, ipsi non monstra solum ac portenta homi-
num, sed immanissimæ omnium belluæ, dignæ quæ
ante alias caderent in arena: aut quasi non Præfidis,
ceu agonothetæ cum Hadriano vel Alexandro, sed hi-
strionis, citharædi, aurigæ, arenarii partibus, in au-
gusto illo theatro generis humani fungerentur. Si ve-
ro providus, hoc est dissimillimus ab iis. RECTOR,
Clavum etiam videat in FORTUNE manibus, non
MULIEBRIS adeo vel REDUCIS etiam, quam
MANENTIS illius aut OBSEQUENTIS trabalem
sciat; quo vineta quodammodo arte & vigilantia Re-
ctoris, instabiles suas vices dediscere tandem cogat-
tur. Hanc itaque legem esse Regiam, à se in auspi-
cio muneris non tam æri, quam memori animo in-
figendam; *ut non dominationem & servos, sed RECTO-
REM & CIVES cogitaret*; scilicet Cæsaribus, tan-
quam liberis regenda Patrimonii jura, quod dixit a-
lius gravis Auctor, patriam permisisse; hinc patrocini-
um ORBIS vel TUTELAM suscipere sese magis,
quam

Variae illæ
FORTUNE
in
nummis
Cæsarum.

Tacit. An-
nal. xii.

quam Imperium norit, ut nec irritum sit augurium optimi vatis,

Et penes AUGUSTOS Patria TUTELA manebit.

Cum VESPASIANO proinde opportunius, quam cum VITELLIO audiat TUTELA hominum; non vero solum ÆGYPTII REGIS TUTOR cum M. LE-
PIDO; cum Tito proinde vere agat *Tutorem Imperii*, cum Trajano, diem suscepti Imperii cum esse, quo TUTELAM generis humani in se felicissime translatam intelligat; cum Tiberio vel Macrino sub initium Principatus, sed utroque candidius apud Patres profiteatur, delatum ad se Imperium, cuius TUTELAM receperit aut paratus sit suscipere. Alia enim jam erant Reipublicæ tempora, quam ea ad quæ respiciebat Tullius, dum alicubi exclamat; *quis unquam tantis opibus, tantis rebus gestis fuit, qui se populi Romani Victoris dominique omnium gentium TUTOREM dicere auderet!* Aderant, Marce Tulli, qui se utinam TUTORES semper, non DOMINOS cupidius nuncupassent; ubi semel in eorum procurationem, Deorum munere, an ira in res humanas iisdem concessam, Orbis simul cum Urbe transferat. Primam itaque & præcipuam illius curam, ad DEOS AUSPICES providenter referendam à grato Principe, à quibus ille non unius Populi aut Provinciæ, sed totius quasi generis humani constitutus est procurator. *Manet Vobis*, inquit olim eximius Præful ad laudatissimum Regem, *regnum administrandum, & DEO AUSPICE PROCURANDUM.* Non ergo RELIGIONEM sumendam obtentui ab AUGUSTO, aut à PIO Principe, quicumque tandem ornetur illis nominibus; minus autem habendam ludibrio à PONTIFICE MAXIMO; cuius sit PIETATI in PATRIOS ac SOSPITATORES DEOS, eorundem cultu

TUTELA
AUGUSTI in
Nummis
Vitellii &
Vespasiani.

Philipp.vi.

DIS AUSPICES
in
Nummo
Severi.

Remig. in
Ep. ad Clodoveum.

RELIGIO
AUG. in
Nummis
M. Aurelii.

cultu & reverentia præire; scientia simul ac provisu rerum divinarum ac humanarum, venerandas partes

Tit. III.
th. 8.

CONCORDIA
IMPERII
ex Nummo
Constanti-
ni M. & in
aliis juncta
passim Im-
perii & Sa-
crorum in-
figia.

ROMÆ
ET IM-
PERIO in
Nummo
Gentis Ca-
ninie apud
Seguinum.

AUGUSTI sacrorum Præsidis implere. Hanc certam demum esse, cujus alias mentio in Ecloga quadam Græca LEONIS Augusti IMPERII ac SACERDOTII CONCORDIAM, repetitam è memoria Heroïcorum temporum, ut liquet ex principe Philosophorum, nec bene unquam aut salubriter in duobus Dominis coherentem. Neque res dissociabiles misceri, ut qui in terris procurat nulli hominum dubias DEORUM vices, præsit eorundem ministerio; aut ne cui SALUS incumbit totius REIPUBLICÆ, quod in ea præcipuum & maxime validum importune subducatur. Unum esse ROMÆ ET IMPERII corpus, unius animo, quod ille aiebat, regendum: non rescindendum proinde in duas partes misere lacerum, aut improvide disjunctum. Neque tamen honorem illius SACERDOTII esse adeo firmamentum potentie, quam FIDEI etiam suæ ac MODERATIONIS in eo fastigio documentum. Alienum itaque à SACERDOTE, nihil cum DOMITIANO Deorum honoribus relinquere; templis aut effigie Immortalium per SACERDOTES & FLAMINES coli mortalem velle; Ministrum se JOVIS CAPITOLINI simul & Collegam jactare; DARE POPULO SUFFIMENTUM, & se thure placari velle. Nec minus dedecere Sacerdotem, pollutas sanguine suorum civium manus, sed religiose profiteri cum mitissimo Cesare, PONTIFICATUM MAXIMUM se vel ideo capeßere, ut puras illas servet ac innocentes. Sacri etiam alterius honoris, TRIBUNITIÆ nempe POTESTATIS, debere eundem haud injucunde meminisse, cujus beneficio non solum reliqua Imperia præmineat, sed haud minus

minus ac subjecta sibi oppida, ut INVIOLABILIS ET SACROSANCTUS Numinibus æquetur. *Æ*quum esse proinde, gratas illi POTESTATI vices rendere, intercedendo pravis dominationis cupidinibus, non vero importunis aut intempestivis rogationibus QUIETEM Urbis præpostere laceffendo. Decere potius Vindicem & Custodem plebis, cui *plenum* *Æ*QUI ponderis *pectus*, cum Balance seu *Æ*QUITATE quadam universæ vitæ & singularum actionum, assistis in omni procuratione muneris ac negotii JUSTITIÆ officis; tum *veluti FRUGI parentem & prudentem & divitem*, provisu com meatuum ac vigili ANNONÆ cura, effuso subinde pleno ac benigno copiarum cornu, ceu FRUGIBUS & ALIMENTIS Urbi ac ITALIÆ diffusis (ut verbis utar optimi Nummorum id genus interpretis), REMISSIONE nonnunquam graviorum onerum, VEHICULATIONIS puta aut RELIQUORUM, (Salutari incendio debitorum syngraphis potius quam corporibus consumptis), & tandem SUBLATA non FISCO modo JUDAICI, sed cujuscunque rei ac ordinis CALUMNIA, sic demum BEATÆ Urbis TRANQUILLITATI, & ÆTERNÆ civium CONCORDIÆ providere. Immo nec Pane solum gradili, sed interdum optatis CIRCENSIBUS, Equestri DECURSIONE, Græcorum QUINQUENNALIBUS, ac solito annorum decursu, SÆCULARIBUS Quiritium LUDIS, simul abundantIÆ ACHILARITATI TEMPORUM feliciter consulere. CONSULEM enim sese esse, idque non Fastis solum, aut promiscuis SENATUS CONSULTIS, sed *usualibus metallis* ad memoriam omnium temporum passim consignari. Neque enim sedem illam honoris à se ornari magis, quam sibi inde victurum decus accedere;

In Num-
mis aliquot
Urbium
Græcarum
ACTAOC
KAI IE-
POC.

QUIES
AUG. in
Nummo
Maxima-
ni.

Aurea
FRUGES
ITALIÆ
pleno dif-
fundit copia
cornu. Ho-
ratius.

O

dere;

dere; cum esse titulum AUGUSTI *quem se decorare fatentur*; cum habitum, quo Aulae Curia jungitur; qui socios Proceres necit cum PRINCIPLE, ut de communione utriusque muneris loquitur elegantissimus vates. Hinc PIETATIS SENATUS cum sui ordinis Principe, immo cum suo PATRE felix & pulcherrimum certamen; hinc EQUESTRIS ORDINIS & POPULI ROMANI in fovendo & amando suo Consule CONSENSUS, alacritas, studium. Quod vero Consularem decet, norit etiam se CENSOREM PERPETUUM: Unum itaque in Senatu generis humani delectum præ cæteris AMPLIATOREM CIVIUM, corrigendis publicis moribus, æstimandis singulorum fortunis, probandis omnium ordinum ingeniis: de quo etiam vere usurpetur, *vitam Principis CENSURAM esse, eamque PERPETUAM*. Turpe enim sibi ac ignominiosum fore, si idem CENSOR sit & auctor corrupti moris,

Delicti fias idem reprehensor & auctor.

Si det veniam corvis, ut columbas vexet; si dum forte cum Planco vel Paullo vis sibi aut vita CENSORIS deest, *sit ejus CENSURA neque AUGUSTO honori, nec Reip. usui*. Neque tamen sub Calvo NERONE, alium exitum haberi posse gravissimi & sanctissimi muneris, (licet ille *maximus & sanctissimus* CENSOR audiat duorum Hispanorum præconio) dum solæ vigent artes grassandi ad honores, adulatio foeda & accusatio turpior; eosdem amittendi probitas & fama prospera; agendi censum cupiditas & rapina insatiabilis; de vita & moribus singulorum statuendi, publica libido ac væcordia Principis. Illud ergo de se & sua CENSURA, sed à Satyrico dictum putet,

FELICIA TEMPORA, *quæ te*

Moribus opponunt, habeat jam Roma pudorem.

Nec

Claudianus.

PATER
SENATUS
in Nummo
Commodi.

In Nummis
Domitiani.

In Nummo
Antonini
Pii.

De Domitiano
Quintil. &
Martial.

Nec enim sperandum ab eo, cui munitus semper ad-
 versus omnem pudorem vultus, ut POTESTATIS il-
 lius CENSORIÆ, quam unus jam exercet, si non ter-
 rore, saltem verecundia coërceatur. Frustra ergo illum
 aut illi similes casuros in gravissimam alterius Censoris
 reprehensionem; *Cujus est pudoris, quinimo inverecundia,* Arnob.
 cujus quod agere te videas, in eo alterum reprehendere? ma-
 ledicti & criminis loco dare ea, que in te possint recipere a
 vicissitudine retorqueri. Si vero ab officiis liberae quon-
 dam Reipublicæ convertat oculos ad suum illud singu-
 lare CÆSARIS vel AUGUSTI fastigium, intelliget
 continuo instrumenta illius secunda eadem esse, quæ ho-
 nestæ; exspectatione rerum bonarum erigere civium
 animos (in bona enim opinione sitam virtutem paren-
 tium, juxta Principem Politicorum) S P E M proinde Arist. Polit.
 lib. i. c. 3. populorum de se conceptam, apta certe nec fallaci opi-
 nione CRESCENTIS Virtutis augere; insignem lau-
 ro Apollinea CONCORDIAM AUGUSTORUM,
 MILITUM, EXERCITUUM, PROVINCIARUM,
 & sacram eorundem FIDEM, ut PUBLICA non mi-
 nus quam privata bona, tueri religiose; HONOREM
 ac VIRTUTEM individua utriusque communione
 etiam ambitiose colere; opes denique Imperii, non
 ad cupiditatem privatam, sed ad LARGITIONES LARGI-
 TIO in
 Nummo
 Constantii
 Reginae
 Christianæ.
 in Cives & LIBERALITATES publicas, hoc est ad
 præclaram gratificandi facultatem conferre, idque de-
 xtris non parentibus. Nullam quippe majorem esse
 FELICITATEM AUGUSTI, ut etiam præclare di-
 ctum à Consule, quam fecisse FELICES; addam ego
 ex contemplatione hujus monetæ, reputare locuple-
 tatas ab uno homine Tribus, immo audire LOCU-
 PLETATOREM ORBIS TERRARUM; DATIS
 iisque repetitis CONGIARIIS inopiæ Plebis & MU-

Vid. Arist.
Polit. l. 1.
cap. 4.

NIFICENTIAE Principis eadem opera providere. Id enim esse Deorum muneribus uti sapienter, importunam pauperiem, semper publicae exitiosam concordiae, deportare in remotissimas insulas hominibus vacuas, non alere in amplissima & copiosissima Terrarum Urbe. Reputare tamen non unam illam urbem, sed totum Republicae corpus, ut ex Platone tradit etiam in Officiis Tullius suae procurationi commissum: PROFECTIONEM proinde in subjectas Provincias suscipere *cunctarum* PROVINCIARUM *parentem*; jacentes erigere: ductus in iis aquarum, derivatione fluminum, moles oppositas fluctibus; PORTUS, VIAS, TEMPLA, aliaque publica opera, tanquam praesentem ubique Divum, provide & sollicitè curare, illumque à sublevatis Provinciis, aut CIVITATIBUS ASIAE RESTITUTIS desumptum ASIAE, AFRICAE, ACHAEAE, MACEDONIAE aliarumque RESTITUTORIS titulum, Asiaticis, Africanis, Achaëcis, Macedonicis, ab iisdem vel CAPTIS vel DEVICTIS petitum, longe anteponere. Praeclarum certe, in hanc laudis cum TRAJANO, ADRIANO, PIO, MARCO communionem venire, sub quibus *cunctae florent Provinciae*; ad quorum PROVIDENTIAM nunquam frustra *Provincialium sollicitudinem confugisse*, si tacerent eorum Annales, loquerentur haec monumenta in longos annos; quae incendia, terrae motus, inundationes, aliaque incerta casuum, in GLORIAM SAECULI & in FELICEM REPARATIONEM eorundem locorum vertisse illos, publice adhuc contestantur;

Capitol. in
Pio. Am-
mian. Mar-
cel. lib. XIV.

*Ut sese pariter dissudit in omnia regni
Membra vigor, vivusque calor redit urbibus agris.*
Inde Principem eandem jacentes bellorum injuria aut
iniqui-

iniquitate factorum deductis COLONIIS refovere, & communione Romani juris, simul propagare civitates, & augere Romanum nomen,

*Urbibus augere terras, junctisque juvencis
Mania subcinctus curvo describet aratro.*

Sit certe hæc LAUS JULIA, ut felicibus auspiciis liceat CORINTHUM adire volentibus, vel ut infausta quondam Romano imperio CARTHAGO, jam nisi SALVIS AUGUSTIS FELIX & incolumis esse nec si posset etiam velit; hoc est SALVA Roma, quia

LAUS
JULIA
CORIN-
THUS in
Nummis
J. Cæsar.

SALVUS est ALEXANDER. Neque tamen adeo reddere pristino nitore æmulas quondam civitates, aut late diffusas imperii partes, quam REDUCEM se votis poscentibus, aut ipsam arcem imperii, & caput rerum URBEM RESTITUTAM. Æquum enim esse APOLLINEM, non ACTIUM jam vel PROPUGNATOREM, sed SALUTAREM ac PALATINUM, suam servare non solum sed ornare sedem,

Et PALATINAS videt æquus arces.

In PARENTIS itaque vel CONDITORIS laudem ac Decus cum ROMULIS aut Camillis adoptari (neque alias vulgo ab iis disjuncta RESTITUTORUM nomina) dum multis casibus, nec uno etiam funere defunctam RESURGENTEM vel RENASCENTEM ROMAM, tanquam iterum recidiva Pergama, novo & latiori cultu exornat;

*SURGE precor veneranda Parens, & certa secundis
Fide Deis, humilemque metum depone senecta.*

Claudius
ad Romam.

Quo vero PUBLICA simul & AUGUSTI SALUS insistat pluribus munimentis, audiat ille non PATRIÆ solum, sed LIBERORUM etiam PATER. Habeat itaque Filios PRINCIPES JUVENTUTIS, senum aliquando futuros; qui jam virili animo non minus ac

toga, sub eo magistro ponant imperii tyrocinia, ut quos BONO REIP. NATOS, non optet adeo quam reddat patre meliores. Hinc ut NOBILISSIMOS decet, modo in SACERDOTIA COOPTATI; modo CONSULES DESIGNATI; modo consortes TRIBUNITIÆ POTESTATIS; Ceremoniis Deorum, salutis Reipublicæ, commodis Populi providere jam à teneris (velox enim fertur CÆSARIBUS ante pilos prudentia, & ante diem Virtus) ac invigilare adsuefcant. Sint hæc rudimenta AUGUSTÆ SPEI, in quam surgunt opportune ORIENTES illi Ascanii; in quam feliciter crescit illa PROPAGO IMPERII, ne alienis artibus & curis obsessum male & occupatum animum, ut degenerem ac imparem adferant aliquando ad ipsum AUGUSTI fastigium. Ita tamen ne unquam in illis principatus meditantentis, terminos ætatis & concessa filius cum DOMITIANO egrediantur; ne cum illo domini sui desertore, spreto Occidente ORIENS colatur, *exortus licet, uti æthereus sol;* sed ut cum MARCO in summis Patris obsequiis, PIETATEM filii in auctorem suæ dignitatis, cum PERPETUA ejusdem SECURITATE rependant. Parentem vero non solum sese vel Principem, sed IMPERATOREM etiam meminisse; Bellicam proinde gloriam Pacis artibus miscere, & *paci bonum ac timendum armis;* ut dicat adhuc aliquis, intuens hic ejus imagines non semel utraque lauru præfulgentes,

Et MARTIS vultus, & APOLLINIS esse putavi.
Hinc coram illum videas, modo Caduceum cum MERCURIO PACIFERO præferre, modo hastam cum VICTRICE MINERVA vibrare; tum DISCIPLINAM proprium decus Romani militis restaurare diligenter, tanquam conditorem ejus firmatoremque, ut
de

In Nummo
Plautillæ.

Tacit. Hi-
stor. IV.

de Trajano loquitur Plinius; ADLOCUTIONIBUS ardorem COHORTIUM, EXERCITUUM, signis & Vexillis eorum circumdatum ulterius accendere, Coronis Virtutem militum remunerari; VICTORIA duce EXPEDITIONES adgredi militares; ita tamen ut eadem TERRA MARIQUE PARTA, & JANO CLAUSO in PACE quadam ÆTERNA non vero in æternis bellis, ORBIS TERRARUM requiescat,

PAX missa per ORBEM

Ferrea belligeri compescat limina JANI.

Quo sic diffusa per omnes terrarum angulos PAX AUGUSTA doceat, unum esse hominem qui MARTEM non PROPUGNATOREM magis, quam PACIFERUM referat; cujus TUTELA, quod de Numa Livius, per omne regni tempus haud minor PACIS quam Bello; cujus vigiliis & curis PACATUS ORBIS suam QUIETEM, sua imputet otia; & cui proinde ex æquo amorem ac venerationem debeat;

ORBI QUIETEM, SÆCULO PACEM suo

Hæc summa virtus, petitur hæc cælum via.

Neque vero PACE inferius donum, tot REGNA, quod suo Heroi tribuit Curtius, aut reddita, aut dono data: non agros proinde, non Urbes amicis vel supplicibus ARMENIIS aut PARTHIS vulgo à Cæsari-bus concessa (neque hæc munera decebant rerum Dominos), sed cupidius REGNA illis ADSIGNATA, & Regnis frequenter REGES DATOS:

HIS TRIBUIT REGES, his obside fœdera sanxit.

Nunquam certe obversatur mihi fastigium Romani Principis sublimius; nunquam Majestas ejus solito adhuc venerabilior, ac vere in apice suo posita; quam ubi illum video semper æmulo, nunc supplici Arfaci-

dæ

112 DISSERTATIO SECUNDA
dæ regium capitis decus circumdare; ipsumque REGEM REGUM Româ non semel petitum ac DATUM,

jus imperiumque Phraates

Cæsaris accepit genibus minor.

Novum utique genus insolitæ LIBERALITATIS ac MUNIFICENTIÆ! muneris loco, id quod nullum inter homines majus est aut nobilius donum, obvia manu largiri. O immensam propemodum exlammem, & cœlestis æmulam beneficentiæ laudem! ô raram summæ fortunæ MODERATIONEM AN MAGNIFICENTIAM! Tiaras ac Diademata haud aliter quam laureas aut querneas Coronas vel dare, vel restituere; pulcherrimum VICTORIÆ aut PARTHICÆ aut GERMANICÆ, aut DACICÆ præmium, per tot discrimina quæsitum, modo focii, modo etiam victo & gravi paullo ante hosti ultro concedere;

In Nummis
Tiberii &
Commodi.

quoties hic prælia sumpfit

Pro sociis? quoties DONO concessit amicis

REGIBUS, *Ausonio quæsit as sanguine terras!*

Nostræ
Tranquilli-
tati preces
oblatae.
Cod. Theod.
l. 1. tit. 21.

Ubique vero domi ac foris, in Rescriptis ac Imaginibus, TRANQUILLITATEM animi & CONSTANTIAM omni perturbatione vacuam, firmo mentis & corporis habitu præ se ferre;

TRANQUILLUM vultu, sed Majestate serena,

Mulcentem radios summittentemque modeste;

metus certe, cupiditatis aut iracundiæ adfectibus immoto. Virtutem enim unicam vere semitam tranquillæ vitæ, non Satyrici magis fide, aut MARCI exemplo, quam ipso usu rerum & arcano dominantium sensu probari. In CLEMENTIÆ vero ac INDULGENTIÆ fama, qua si audimus gravem illum ac sanctum Impe-

Imperatorem, *nihil quidquam* IMPERATOREM Romanum melius commendat gentibus, securius adhuc præsidium, quam in muris CASTRORUM aut PRÆTORIANORUM FIDE reponere. Hinc enim nec aliunde erumpere faustas illas & repetitas sapius in absentem Patrum voces, ANTONINE CLEMENS DII *te servant*, ANTONINE CLEMENS DII *te servant*. Ultionem certe, solam exigui & infirmi animi voluptatem, probari non posse legitimis CÆSARIS hæredibus, quam non cœlestes aliæ belli ac pacis artes, sed agnoscante Cæsare vix illo inferiore, sola CLEMENTIA Deum fecit. Neque vel captandæ civium benevolentia, vel securitati retinendæ leve insuper momentum conferre, blanda quadam specie RESTITUTÆ LIBERTATIS, molestam Quiritium Nepotibus servitutis imaginem, ac intutum Principi tyrannidis odium opportune subducere. Sic posse quod ille aiebat, LIBERTATEM ac DOMINOS misceri, quod utrumque (sed quam pulchre!) confundunt non semel illorum imagines: neque enim sub OPTIMO PRINCIPE, res esse omnino disjunctas, libertatem ac Principatum. Finem vero TUTELÆ illius vel Procurationis, non esse commodum proprium, quod rejiciebat Plato, nec jura concedunt: non suam unius laudem aut voluptatem: sed nobiliorem longe & latius diffusum, GLORIAM nempe & GAUDIUM ROMANORUM; LÆTITIAM & REPARATIONEM TEMPORUM; UTILITATEM PUBLICAM; TELLUREM STABILEM aut STABILITAM; SALUTEM REIPUBLICÆ, PROVINCIARUM, immo GENERIS HUMANI; NOVUM SÆCULUM & FECUNDUM; immo ÆTERNAM non SÆCULI amplius, sed IMPERII FELICITATEM.

M. Aurelius apud Vulcarium in Avid. Cassio.

Ut enim tutela, sic procuratio Reip. ad eorum utilitatem qui commissi sunt, non ad eorum quibus commissa est, gerenda est. Cicer. l. 1. de offic. etc. Platone.

TATEM. Non ergo *sapientes solum docere*, quod aiebat
 gravis Auctor, sed totam hanc memoriam aperte recla-
 mare, *finem iusti imperii UTILITATEM obedientium*
 & *SALUTEM estimari*. Relinqui itaque Furiis suis
 exagitandum illud Cæsarum propudium, queri palam
 solitum de eonditione suorum temporum, quod nullis
 publicis calamitatibus insignirentur; qui sui non me-
 moriam, sed oblivionem imminere prosperitate rerum
 invecundi profitebantur. An meministi Heroas apud
 Græcum vatem navem Deæ munus ingreffos, sollicite
 manibus remos intorquentes, quo velleris aurei opima
 felicitet spolia reportarent? Quam vero jucundius Prin-
 cipem videre, cui aurum à Deo infusum ex Platonis
 sententia, sedentem ad Clavum Reipublicæ; quo se-
 cundo cursu AUREI SÆCULI beata & FELICIA
 TEMPORA, pulcherrimum certe donum generi mor-
 talium daret;

Ammian.
 Marcellin.
 l. x. x.

Vid. Ari-
 stot. Polit.
 l. ii. c. 3.

hec quibus AUREA possunt

SÆCULA cantari, quibus & Deus ipse canatur.

Auream certe hanc esse AUGUSTI FORTUNAM,
 non quæ in privato Principis larario colitur, aut ve-
 lut faultum imperii omen transit ad successorem; sed
 quam ubique diffusam commendat PUBLICA Im-
 perii FELICITAS. Mercedem autem tot beneficiorum,
 non Coronas solum aureas vel querneas, ob
 SERVATOS socios aut CIVES, non tantummodo
 ramum vel Lauri, vel Palmæ, vel Olivæ, ut DOMI-
 TORI GENTIUM BARBARARUM, aut FUN-
 DATORI PACIS & QUIETIS; non TRIUMPHI
 duntaxat honorem, aut Statuas Equestres, Arcus,
 Tropæa, Columnas, Clypeos, præclara licet illa vel
 insignia GLORIÆ, vel MEMORIÆ præsidia fre-
 quentia in iisdem Nummis; sed potiora adhuc longe,
 Accla-

Acclamations Populorum frequentes, FELICEM illius immo FELICISSIMUM ADVENTUM, quem venti quippe fugiunt & cœli nubila, ore adhuc magis & mente, quam sacrorum apparatu celebrantes; gratiorem omnibus laureis OPTIMI PRINCIPIS, aut PATRIS PATRIÆ appellationem: VOTA pro AUGUSTI SALUTE & incolumitate alacriter SUSCEPTA PRIMIS DECENNALIBUS, & SECUNDIS MULTIPLICATA cupidius; à cuius nempe SALUTE velut filo pendere statum Orbis Terrarum intelligunt, nec fictis proinde vocibus exclamant; AUGUSTE *Di te nobis servent, vestra SALUS nostra SALUS vere dicimus, jure dicimus.* Ejusdem vero defuncti communi summis & imis lege, pleni quidem annis sed quasi adolescentis desideratum cum P I O apud præsentis nomen; MEMORIAM vero apud posteriores FELICEM; ÆTERNITATEM in omnium semper animis ac ore victuri, & decretis à volentibus non ab invitis Patribus, immo miro omnium ordinum ac ætatum consensu (ut de P I O & M A R C O referunt auctores) supremis D I V O R U M honoribus, consecratam pristinae virtutis famam.

*O quæ cura Patrum! quæve Quiritum
Plenis honorum muneribus tuas
AUGUSTE virtutes in ævum
Per titulos memoresque Fastos!*

Neque illum enim modo proximum tempus, lucentque præsentium temporum (quod de Oratore suo Fabius, de PRINCIPLE verius loquuntur & prædicant hæc monumenta), sed omnem posteritatis memoriam spatium vitæ honestæ & curriculum laudis existimare;

*Et cum tempora temporibus præsentia confert
Præteritis,*

P 2

addam

Lib. vii.
C. Theod.
t. 20.

Cum jucunditate à Senatu Divus est appellatus cunctis certatim adnitenibus. Capitol. in Antonino Pio.

addam & cum futuris lubentius. Hoc esse quippe apparatus solenne sui funeris, huic æri totiens commendatam & eodem ære quæsitam, *ÆTERNAM* Civium ac sociorum *MEMORIAM*: neque adeo laudationes pro more susceptas ab hæredibus aut propinquis, quam in mortuum, *TITUM* puta aut illi similes, grates & laudes ultro congestas ab amplissimo ordine, *quantas ne vivo quidem unquam, aut presenti*. Eas proinde inferias dissimillimo illius fratri, aut geminis eidem *CAIIS, COMMODIS*, aliisque relinquendas, quæ in *abolenda omni MEMORIA*, titulis & imaginibus delendis, ut iusta Manibus eorum debita, magno Patrum consensu decernuntur. Hanc enim Tyrannorum certissimam esse infamiam, ut ubique famæ illorum monumenta diruantur; *ut Heracliani vocabulum nec privatim nec publice ulla MEMORIA teneat*; sed illacrymabiles iidem ignotique longa nocte urgeantur. Inclytæ vero & jucundæ recordationis Principes, gravissimæ illius *TUTELÆ* oneribus feliciter soluti, & *AUGUSTA* illa statione cum immortalis laude peracta, cœlestem animam, quod ille dixit de laudatissimo *CÆSARE*, cœlo tandem reddant. Ibi vere jam *AUGUSTI*, neque antea certe *BEATISSIMI*, liberi invidia, procul à contentionibus & vicibus rerum humanarum, famam in tuto collocatam intelligant; ibi consequantur eam, quæ post fata præstari verius solet ac lubentius, venerationem; & qua pridem

Ecce Palatino crevit reverentia monti.

Hic demum reperiant suavem illam *REQUIEM OPTIMORUM MERITORUM*; hic *SIDERIBUS RECEPTI*, cum illo decessore suo *JULIO*, primo auctore sublimis illius, ante inter homines, mox inter cœlites fastigii; vertantur in totidem sidera, (quippe
sunt

Sueton. in
Domitiano.

Lib. xv.
C. Theod.
tit. 9.

sunt stella Procerum similes) quæ auratis bis sex radiis lucida, in clarissima cœli parte fulgeant;

Huc fortes anima, dignat aque nomina cœlo,

Corporibus resoluta suis, terræque remissa,

Huc migrant ex orbe.

Ibi denique ex opinione eorundem temporum, non otiosi cum DIS GENITALIBUS ævum degant, sed ut Propitii VOTIS mortalium adsuescant vocari; ut VLTORES jurandas ARAS per eorum numina statui sibi videant; ut vigiles ex illo vertice orbem prospiciant communem, cœlestique PROVIDENTIA, quod humana vel precaria antea faciebant, rebus humanis fata decernant. Hæc omnia vero Princeps non hauriat solum in umbra vel porticu, nondum ipse protractus in lucem ac verum discrimen; non à Doctoribus intempestivæ nonnunquam cum Musonio, inanis ut plurimum SAPIENTIÆ, certe nullo usu rerum aut parte idonea publici muneris, fidem consultorum & moderantium auctoritatem consequutis. Hæc à Patribus audiat, è quibus AUGUSTI nascuntur; intelligat ab universo illo Ordine, cujus Consiliis ÆTERNÆ URBIS incolumitas firmatur; æri videat incisa, perpetuis SENATUSCONSULTIS, ne unquam cogitet de abolendis sanctis illis & immotis Principatus sui legibus; sciat denique SALUTAREM MONETAM infervire promiscuis singulorum usibus, ut ab omnibus officii sui partes repolci ex æquo & expectari intelligat:

O nunc ARGENTUM, & Marmor vetus,

ÆRAQUE & artes Suspice!

Quis enim castius adeo lumine, ipsam non tam Principum, quam Principatus imaginem haud agnoscit in his Nummis? quis non videt hic Ænea felicior, cœla-

ta in omni metallo vere fortia Patrum, vel Nepotum
verius facta? ac proinde *neque animum pictura pascit
inani.*

Dubius equidem pendeo, suavissime OCTAVI, an
alibi Poëtarum fabulæ, vel Sapientum præcepta, vel
Ægyptiorum hieroglyphica, obscura illa aut vere ina-
nia simulacra, luculentius adumbrarint OPTIMI
PRINCIPIS & FELICIS REIPUBLICÆ effi-
giem & exemplar. Illud vero scio plurimum eisdem
vel Poëtis vel Sapientibus lucis & splendoris accessu-
rum, si liberet hic in varia singularum Virtutum Sym-
bola accuratius inquirere. Jucunda quidem nec inuti-
lis pluribus artibus ac disciplinis contemplatio, sed
quam in antiquariorum libris vel thesauris obviam, li-
cet hujus elegantia cupidis inde continuo petere. Mo-
nuisse id obiter liceat, SPEM in Nummis, non her-
bam trifolii, ut existimabat Ant. Augustinus, sed re-
vera lilium, ut monuerunt alii, opportuniori Symbolo
præferre, quod ex monumentis plasticis Romæ nuper
cum eodem illo SPEI habitu effossis, certo mihi de-
mum licuit. Unde lucem quoque mutuatur Artemido-
rus, camque vicissim commodat his Nummis, qui Co-
ronas ex liliis plexas, ut certum rem in spes differendi
ac prolatandi augurium notat. FIDEM etiam & CON-
CORDIAM, duplicis Dextræ illiusque implicatæ sym-
bolo, non immerito in iisdem Nummis signari: hoc
est, *datas FIDEI manus*, ut in Thyeste loquitur Seneca,
& ante illum Ovidius,

*Jura, FIDES ubi nunc commissæque DEXTERA
DEXTRÆ,*

Tacit. An- aut sicut alibi innuit Annalium scriptor, *Mos est Regi-
nal. xi. bus, quoties in societatem coëant, IMPLICARE DE-
XTRAS.* Neque enim summum illud apud Romanos
solum,

Onciro-
crit. lib. 1.
c. 79.

solum, sed apud Barbaros quoque pignus Fidei & Securitatis: ut rem alias obviam egregie illustrat hic Josephi locus, agens de colloquio Artabani Parthorum Regis, & Romani Præsidis; *Et DEXTRAM dedit, tanquam maximum confidentiæ argumentum apud omnes illos Barbaros; neque enim FIDEM falleret quisquam ex iis, data semel DEXTRA, neque FIDEM habere dubitabit, tale securitatis Pignus ab iis nactus, à quibus injuriam sibi metucere poterat.* Ut non mirum renovari DEXTRAS pro Fidei aut Fœderis redintegratione usurpasset Regem Regum apud Germanicum; aut jam olim à Numa FIDEI solemne institutum, cui Flamines manu ad digitos usque involuta rem divinam facerent: hinc denique sicut alias corporis partes singulis Numinibus, ita DEXTRAM FIDEI à Physicis consecrari, ut notat Servius. Sed hæc trita: illud non ita forte, hinc etiam morem illum vetustissimum jam olim promanasse, ut ad absentes Legiones & Exercitus, tanquam præsens hospitii & concordiae tessera, DEXTRÆ mitterentur. Tacitus; *Miserat Civitas Lingonum VETERE INSTITUTO dona legionibus, DEXTRAS hospitii insigne: alibi vero, Centurionemque Sisennam DEXTRAS CONCORDIÆ insignia, Syriaci EXERCITUS nomine ad pratorianos ferentem variis artibus adgressus est.* Quæ certe illustrant plures illi Nummi, in quibus duæ Dextræ junctæ, cum inscriptione CONCORDIA aut FIDES EXERCITUUM; aut similes Dextræ impositæ perticis signorum militarium; aut Manus aliàs addita imagini Augusti ab aliqua Colonia, cum in Fidei procul dubio symbolum, tum in hospitii id genus memoriam.

Ut

In Vir. A-
gricol.

Ut neque mirum cuiquam videatur, eodem Symbo-
lo implicatae utriusque Dextrae, AMOREM, PIETA-
TEM aut CARITATEM MUTUAM duorum AU-
GUSTORUM, signari in nummis Pupieni & Balbi-
ni; hoc est, ut de focero suo & illius conjuge loquitur
idem Tacitus, *vixeruntque mira CONCORDIA per
MUTUAM CARITATEM*. Illud forte magis inso-
litum, PATIENTIAM, Christi potius quam Stagi-
rita sectatorum lauream, & vulgo privatae magis quam
regiae fortis decus, commendari in gentili & supremi
in terris fastigii Principe. Id vero arguit nummus Ha-
driani, à Cl. Seguino nuper admodum vulgatus, in quo
sedens occurrit cum patera & hasta mulier, inscriptae
autem litterae PATIENTIA AUGUSTI COS. III.
Quo jure vero, aut qua fronte, eam sibi laudem vindi-
carit

carit Hadrianus, non quærimus hoc loco; & nota viri indoles parum sedata, nec dolorum in extremis, nec injuriarum umquam tolerans nimium videtur refellere. Ut hoc etiam addam, MUNIFICENTIAM apud Romanos, ævo Cæsarum maxime, eam Principum laudem proprie denotasse, quam in Muneribus, seu spectaculis edendis, & solenni ludorum apparatu publice ostentabant, & quam in Officiis Tullius *munerum largitionem* vocat, *Indulgentiam* autem præter alios in Antonino Pio Capitolinus. Quæ res, vel ex Nummis Antonini Pii & Severi obvia, in quibus Elephantis Symbolo eadem exprimitur; & clarius ex præclaro & rarissimo nummo Gordiani Pii, inspecto mihi inter alios nummos Gazæ Medicæ, in quo amphitheatrum & homo Elephanti insidens, & pugnans cum Tauro occurrunt, cum inscriptione MUNIFICENTIA GORDIANI. Hinc ut Elephantis hoc loco, sic eo sensu Leopardorum Munificentia apud Symmachum, qui inde non parum illustratur; *sacras mihi litteras Julius* Lib. VII. *agens in rebus exhibuit LEOPARDORUM MUNIFICENTIAM continentis*; alibi vero cupit MUNIFICENTIAM *Libycarum largitione mutari*. Cujus tamen *epist. 46.* vocis genuina illa, nec alias arcana significatio non observata, eruditus aliquot in explicatione veterum auctorum non semel imposuit.

DIS-